

Prof. UEP dr hab. Krzysztof Waliszewski
Katedra Pieniądza i Bankowości
Instytut Finansów
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
Aleja Niepodległości 10
61-875 Poznań
E-mail: krzysztof.waliszewski@ue.poznan.pl

Poznań, 8.12.2022 r.

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Palecznej-Sareńczy pt.
„Ryzyko braku zgodności banków na rynku kredytów konsumenckich w Polsce –
ujęcie ekonomiczne i prawne”, s. 285
napisanej pod kierunkiem naukowym
prof. dr hab. Krzysztofa Jajugi
prof. UWr dr hab. Edyty Rutkowskiej-Tomaszewskiej
w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse**

1. Podstawa prawna sporządzenia recenzji

Podstawą formalną sporządzenia recenzji rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Palecznej-Sareńczy jest pismo Dziekana Wydziału Ekonomii i Finansów UE we Wrocławiu prof. dr hab. Andrzeja Graczyka z dnia 3 października 2022 r. z uprzejmą prośbą o zrecenzowanie przedmiotowej rozprawy doktorskiej.

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Palecznej-Sareńczy została sporządzona w oparciu o kryteria i wymagania stawiane dysertacjom doktorskim zawarte w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 ze zm.).

1. Określenie trafności wyboru i oryginalności problemu badawczego podjętego w rozprawie

Globalny kryzys finansowy (2007-2009) ujawnił niedostateczną regulację sektora finansowego, w tym bankowego oraz nieefektywny nadzór finansowy, a także mechanizmy nieodpowiedzialnej sprzedaży tzw. *mis-sellingu* usług finansowych dla konsumentów. Dlatego po kryzysie zaczęto uchylać coraz większą liczbę regulacji ostrożnościowych dla instytucji finansowych (tzw. tsunami regulacyjne) dotyczących aspektów kapitałowych (adekwatność kapitałowa) i płynnościowych, czego wyrazem był wprowadzany do 2019 r. pakiet CRDIV/CRR, stanowiący implementację rekomendacji Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego znanych jako Bazylea III. Ponadto w UE na kanwie pokryzysowych doświadczeń i

nieprawidłowości w zakresie oferowania konsumentom produktów finansowych zaczęto wzmacniać ochronę konsumenta na rynku usług finansowych m. in. przez edukację i rzetelną informację na etapie przedtransakcyjnym i transakcyjnym, badanie adekwatności produktów finansowych w stosunku do wiedzy, potrzeb i ograniczeń nabywców poprzez wprowadzanie nowych dyrektyw i rozporządzeń, w szczególności w zakresie kredytu konsumenckiego (Dyrektywa CCD oraz zapowiadana jej nowelizacja jako Dyrektywa CCD2), kredytu hipotecznego (Dyrektywa MCD), usług płatniczych (Dyrektywa PSD2), instrumentów finansowych (Dyrektywa MiFID/MiFID II, rozporządzenie MiFIR) oraz pośrednictwa i doradztwa w zakresie poszczególnych typów usług finansowych (doradztwo inwestycyjne, doradztwo hipoteczne, doradztwo ubezpieczeniowe). Dodatkowo należy podkreślić jeszcze przed kryzysem rosnącą rolę sektora *shadow banking* w dostarczaniu usług finansowych konsumentom, który jest znacznie słabiej uregulowany niż tradycyjny system bankowy, a do którego zalicza się analizowane instytucje pożyczkowe (na tym tle może dochodzić do tzw. arbitrażu regulacyjnego). Wzrost w krótkim czasie ilości i wagi regulacji do stosowania przy świadczeniu usług finansowych oznaczał wzrost znaczenia systemu kontroli wewnętrznej w bankach, w tym komórki zapewnienia zgodności (*compliance*) oraz wzrost znaczenia ryzyka braku zgodności w ogólnym ryzyku bankowym. Skutki niefinansowe np. utrata reputacji, koszty procesów sądowych i niekorzystne dla instytucji finansowych wyroki oraz kary nakładane na instytucje finansowe, w tym banki i instytucje pożyczkowe przez KNF i UOKiK w związku z ich nieodpowiedzialną sprzedażą i nieetycznymi postawami wobec konsumentów wraz z masowym charakterem kredytu konsumenckiego – rocznie zawieranych jest kilka milionów umów kredytowych w oparciu o wzorce umowne – wskazują, że właśnie w obszarze kredytu konsumenckiego zauważalna jest duża skala zjawiska nieodpowiedniego prowadzenia działalności przez instytucje finansowe tzw. *misconduct risk*. Właśnie ryzyku braku zgodności na rynku kredytu konsumenckiego poświęcona jest niniejsza dysertacja. W literaturze i w badaniach naukowych istnieje luka w zakresie identyfikacji i oceny ryzyka braku zgodności instytucji bankowych w obszarze kredytu konsumenckiego, a w szczególności w zakresie modeli szacowania (kwantyfikacji) tego ryzyka. W literaturze krajowej znane są takie badania w odniesieniu do produktów emerytalnych (J. Rutecka-Góra, E. Rutkowska-Tomaszewska), a w literaturze zagranicznej w odniesieniu do kredytu hipotecznego. Dlatego należy uznać podjętą w pracy problematykę za aktualną, ważną tak dla nauki, jak i praktyki, a jej rangę właściwą dla rozpraw doktorskich. Biorąc pod uwagę duże znaczenie regulacji na rynku

kredytu konsumenckiego w pracy zastosowano perspektywę ekonomiczno-finansową i regulacyjną. Autorka pracy prawidłowo wyodrębnia ryzyko braku zgodności spośród innych ryzyk bankowych ze względu na specyfikę związaną z tym ryzykiem i zarządzaniem nim, w szczególności z identyfikacją, pomiarem oraz mitygacją ryzyka braku zgodności.

2. Ocena poprawności i kompletności celów oraz problemów badawczych

We wstępie do pracy sformułowano 3 cele rozprawy i 3 problemy badawcze. Doktorantka nie sformułowała hipotezy czy hipotez badawczych, które poprzez swoje badanie będzie weryfikowała.

Cele pracy zostały sformułowane następująco:

- Wykazanie, że ryzyko braku zgodności banków występuje na rynku kredytów konsumenckich w Polsce i musi być ono zarządzane niezależnie od ryzyka braku zgodności istniejącego ogólnie w banku.
- Wyodrębnienie obszarów identyfikacji ryzyka braku zgodności banków w zakresie kredytów konsumenckich w Polsce.
- Zaproponowanie metody oceny tego ryzyka, które mogą być wykorzystane w praktyce przez banki i instytucje pożyczkowe.

Problemy badawcze sformułowano następująco:

- Czy ryzyko braku zgodności banków na rynku kredytów konsumenckich w Polsce powinno być wyodrębniane spośród pozostałych rodzajów ryzyk (*dopisek KW*)?
- Czy dla ryzyka braku zgodności banków na rynku kredytów konsumenckich mogą być wyodrębnione obszary identyfikacji?
- Czy przy ocenie ryzyka braku zgodności w zakresie kredytów konsumenckich mogą być wykorzystane: mapa ryzyka oraz punktowa ocena (*dopisek KW*) ryzyka jako ważona średnia wartości poszczególnych zmiennych?

Zakres czasowy rozprawy stanowią lata 2015-2021, co zostało uzasadnione wejściem w życie przepisów prawnych zaostrzających ochronę konsumenta na rynku kredytu konsumenckiego w szczególności dla instytucji pożyczkowych (2015), a z drugiej strony dostępnością danych (2021).

Cele i problemy badawcze rozprawy należy ocenić biorąc pod uwagę zakres przedmiotowy i podmiotowy rozprawy. Zakres przedmiotowy rozprawy stanowi ryzyko braku zgodności na

ryнку kredytów konsumenckich i w tym zakresie cele i problemy badawcze są poprawnie sformułowane. Zakres podmiotowy rozprawy stanowią banki komercyjne oraz instytucje pożyczkowe (z rozważań wyłączono banki spółdzielcze, banki hipoteczne, oddziały instytucji kredytowych i banków zagranicznych, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, pośredników kredytu konsumenckiego i bank państwowy BGK). W związku z zakresem podmiotowym rozprawy Doktorantka nie zawsze jest precyzyjna w sformułowanych celach i problemach badawczych. Przykładowo w celu 2 Doktorantka zamierza wyodrębnić ryzyko braku zgodności w bankach, pomijając instytucje pożyczkowe. Również w problemie badawczym 2 brakuje dodania instytucji pożyczkowych. Ponadto w problemie badawczym 1 i 3 brakuje podkreślonych, a dodanych przez recenzenta słów.

3. Ocena poprawności struktury i układu rozprawy

Rozprawa ma charakter teoretyczno-empiryczny i składa się z 5 rozdziałów, wstępu, zakończenia i części pozarozdziałowych.

W rozdziale 1 zdefiniowano ryzyko, w tym ryzyko bankowe, przedstawiono klasyfikację ryzyka bankowego i proces zarządzania ryzykiem bankowym.

W rozdziale 2 Autorka rozprawy skupiła się na ryzyku braku zgodności w banku, w tym w szczególności jego zdefiniowaniu przez Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego, a także w regulacjach unijnych i krajowych. Dokonała również przeglądu definicji tego ryzyka przez banki komercyjne w Polsce. Powiązała również ryzyko braku zgodności z zasadami etycznymi, zasadami ładu korporacyjnego oraz z innymi rodzajami ryzyka bankowego o charakterze finansowym i niefinansowym. W rozdziale tym Autorka przedstawiła także ekonomiczne i pozaekonomiczne konsekwencje materializacji ryzyka braku zgodności. W ostatniej części rozdziału zaprezentowała proces zarządzania ryzykiem braku zgodności w bankach.

W rozdziale 3 przedstawiono rynek bankowych kredytów konsumenckich i pożyczek w Polsce w latach 2015-2021 wraz z jego strukturą podmiotową oraz wielkością tego rynku. Następnie skupiono się na analizie banku jako kredytodawcy kredytu konsumenckiego (strona podmiotowa rynku), a także na instrumentach tego rynku – bankowym kredycie konsumenckim i pozabankowej pożyczce konsumenckiej (strona przedmiotowa, instrumentalna rynku). W mojej opinii w rozdziale tym brakuje podrozdziału, w których dokonano by charakterystyki instytucji pożyczkowej jako kredytodawcy kredytu konsumenckiego w ramach strony podmiotowej rynku. Również miejsce tego rozdziału o

charakterze praktycznym w strukturze rozprawy może budzić zastrzeżenia w świetle zasady opisu od teorii do praktyki, która dominuje w pracach naukowych, w tym w rozprawach doktorskich.

W rozdziale 4 dokonano identyfikacji ryzyka braku zgodności banków w zakresie kredytów konsumenckich poprzez egzemplifikację definicji według wybranych banków komercyjnych, a następnie przedstawiono od strony teoretycznej identyfikację tego ryzyka, obszary zapewnienia zgodności w banku w zakresie kredytów konsumenckich oraz zidentyfikowana ryzyko braku zgodności w banku na etapie przedtransakcyjnym (w tym w reklamie kredytu konsumenckiego i w procesie badania zdolności kredytowej), etapie transakcyjnym (zawierania umowy kredytu konsumenckiego) i etapie posttransakcyjnym (wykonywania umowy kredytu konsumenckiego i „serwisowania” konsumenta). W przypadku tego rozdziału moje zastrzeżenie budzi układ rozdziału, w którym Autorka rozpoczyna rozważania od części praktycznej, a następnie przechodzi do części teoretycznej. Lepszym rozwiązaniem byłaby inwersja tego układu, aby teoria i zagadnienia bardziej ogólne poprzedzały praktykę i rozważania szczegółowe. Również tytuł podrozdziału 4.3 jest tożsamy z tytułem całego rozdziału 4, co należałoby skorygować. W rozdziale tym brakuje elementów poświęconych niebankowym instytucjom pożyczkowym, które odgrywają znaczącą rolę na rynku kredytu konsumenckiego.

Ostatni, 5 rozdział rozprawy o charakterze empirycznym z wynikami autorskich badań, ma stanowić wkład własny Autorki rozprawy do dyscypliny ekonomia i finanse. W rozdziale tym zaproponowano 2 metody oceny ryzyka braku zgodności w zakresie kredytów konsumenckich – metodę mapy ryzyka oraz metodę oceny punktowej ryzyka jako średnią ważoną wartości poszczególnych zmiennych wraz z ich operacjonalizacją tj. zaproponowaniem zmiennych dla oceny tego ryzyka dla banków (8 zmiennych) oraz dla instytucji pożyczkowych (12 zmiennych). W rozdziale tym przedstawiono również wyliczenia ryzyka braku zgodności w zakresie kredytów konsumenckich dla 10 wybranych instytucji pożyczkowych. Zakładanego wcześniej celu wyliczenia ryzyka braku zgodności dla banków komercyjnych nie udało się zrealizować ze względu na odmowę dostępu do danych ze strony banków komercyjnych, KNF, UOKiK oraz zbyt dużą generalizację danych Rzecznika Finansowego, nie pozwalającą na analizę ryzyka braku zgodności w zakresie kredytu konsumenckiego w poszczególnych bankach komercyjnych. W tym miejscu zasadne jest również pytanie o dobór instytucji pożyczkowych do analizy empirycznej, ponieważ jak wskazuje Autorka we wstępie (s. 12) do wybranych

podmiotów wpłynęło najwięcej reklamacji w 2021 r. od pożyczkobiorców. Natomiast w samej treści rozdziału 5 (s. 232) Autorka pisze, że wyboru instytucji badanych dokonała kierując się Rejestrem Instytucji Pożyczkowych KNF oraz liczbą reklamacji, jakie wpłynęły do Rzecznika Finansowego od pożyczkobiorców w latach 2017-2020 na poszczególne instytucje pożyczkowe. W tym kontekście opis metody doboru jednostek do badania ze Wstępu należałoby skorygować. Dodatkowo zasadne jest pytanie, czy i w jakim zakresie z wyników badania instytucji pożyczkowych można wnioskować o ryzyku braku zgodności w bankach komercyjnych – jakie są ograniczenia przeprowadzonego badania empirycznego? Ponadto jak zmieniłyby się wyniki badania, gdyby przyjęto inne wagi dla poszczególnych zmiennych w modelu oceny punktowej ryzyka niż te zaproponowane w dysertacji?

4. Ocena formalnej strony rozprawy

Rozprawa jest pisana na ogół dobrym, czytelnym i fachowym językiem właściwym dla dyscypliny ekonomia i finanse, z uwzględnieniem aspektów regulacyjnych i ekonomicznej analizy prawa (*law&economics*). Jednak Doktorantka w swojej pracy nie ustrzegła się błędów formalnych:

- Duża ilość błędów interpunkcyjnych i brakujących przecinków.
- Formatowanie pracy w części powinno być poprawione np.: zakończenie pracy rozpoczyna się od końca strony, tytuł tabeli zostawiony na poprzedniej stronie (tab. 3.1, 5.6).
- Tytuły źródeł w przypisach w części są pisane kursywą, a w części bez niej, co należałoby ujednoczyć poprzez zastosowanie kursywy.
- Często używanie w tym samym zdaniu powtórzeń.
- Również w bibliografii zapisy poszczególnych pozycji literaturowych nie są jednakowe, a tytuły nie są zapisane kursywą.
- Niekiedy nieadekwatne tytuły tabel np.: tabela 3.1 jest błędnie zatytułowana, bo wskazujące na kredyty udzielone przez banki dla gospodarstw domowych, a w rzeczywistości dane te dotyczą tylko kredytu konsumpcyjnego; tabela 5.6 ma tytuł *Instytucje pożyczkowe wybrane do konstrukcji modelu ryzyka braku zgodności*, a w tabeli przedstawiono liczbę reklamacji w latach 2017-2020 na poszczególne instytucje pożyczkowe złożone do Rzecznika Finansowego przez pożyczkobiorców.

- Na s. 175 pojawiła się nieścisłość związana z Santander Bank Polska S.A. – dnia 7 września 2018 r. miała miejsce sama zmiana nazwy (rebranding) BZ WBK S.A., a nie proces przejęcia Banku Zachodniego S.A. przez WBK S.A. – fuzja tych 2 banków zakończyła się w 2001 r. powstaniem Banku Zachodniego WBK S.A.

5. Ocena znajomości metodyki badań, przyjętych i zastosowanych metod badawczych

Dla osiągnięcia założonych celów oraz rozwiązania postawionych problemów badawczych w dysertacji zastosowano następujące zróżnicowane metody badawcze o charakterze jakościowym i ilościowym. Do metod o charakterze jakościowym można zaliczyć: krytyczną analizę krajowej i zagranicznej literatury przedmiotu, przegląd krajowych i unijnych regulacji w zakresie ryzyka braku zgodności i zarządzania tym ryzykiem, rekomendacji Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego, ekonomiczną analizę prawa, przegląd badań krajowych i zagranicznych. Do metod ilościowych wykorzystanych w części empirycznej pracy należy zaliczyć: statystykę opisową, metodę mapy ryzyka oraz metodę punktowej oceny ryzyka jako średniej ważonej poszczególnych zmiennych – determinant ryzyka braku zgodności w odniesieniu do banków komercyjnych i instytucji pożyczkowych. Zaproponowane i zoperacjonalizowane poprzez mierniki ilościowe (suma punktów w skali od 1 do 25 w przypadku metody mapy ryzyka; średnia ważona wraz z normalizacją dla całej grupy badanych podmiotów w przypadku drugiej metody) w rozprawie metody ilościowe są stosunkowo proste i nie wykorzystują zaawansowanej statystyki czy ekonometrii, jednak można to uzasadnić problemami z dostępem do danych o badanym ryzyku braku zgodności oraz pionierskim charakterem pracy doktorskiej w tym obszarze.

Wykorzystane metody są adekwatne dla rozpraw doktorskich w dyscyplinie ekonomia i finanse, a mając na uwadze pionierskie badanie można stwierdzić, że w przyszłości zaproponowane dwie metody szacowania ryzyka braku zgodności mogą być rozwijane, adoptowane i stosowane w odniesieniu do innych typów instytucji finansowych z różnych segmentów rynku konsumenckiego np.: w obszarze kredytów hipotecznych, co do których również zidentyfikować można nieprawidłowości, które są źródłem istotnego ryzyka braku zgodności w sektorze bankowym. Potwierdzają to statystyki Rzecznika Finansowego odnośnie składanych skarg przez klientów za 2021 r. – o ile kredytu konsumenckiego dotyczyła ponad 57% skarg, o tyle kredytu hipotecznego blisko 40% skarg.

6. Ocena rozprawy doktorskiej w części dotyczącej wyników badań wraz z oceną ich możliwości aplikacyjnych poprzez zastosowanie w praktyce gospodarczej

Należy podkreślić, że cele i problemy badawcze rozprawy dotyczyły ryzyka braku zgodności w zakresie kredytu konsumenckiego w odniesieniu do banków komercyjnych, a w części do instytucji pożyczkowych. W przypadku banków komercyjnych Doktorantka wykorzystwała ogólnodostępne dane zawarte w ich sprawozdaniach finansowych jednostkowych i skonsolidowanych w szczególności w odniesieniu do banków giełdowych, które mają szersze obowiązki informacyjne. Dane te posłużyły do konstrukcji zaproponowanych 2 metod oceny ryzyka braku zgodności oraz identyfikację zmiennych, które należy wykorzystać do oszacowania tego ryzyka dwoma metodami. Jednak w praktyce okazało się to niemożliwe ze względu na odmowę udostępnienia tych danych przez poszczególne banki, a także odmowę dostępu do informacji ze strony KNF (tajemnica zawodowa) i UOKiK (brak takich danych), a także zbyt ogólne dane będące w dyspozycji Rzecznika Finansowego. Ze względu na dostępność danych dla instytucji pożyczkowych od Rzecznika Finansowego (okres 2017-2020) i UOKiK (okres 2015-2021) dla 8 wytypowanych zmiennych spośród wcześniej zdefiniowanych 12, możliwe było oszacowanie modelu drugiego opartego na średniej ważonej z dokonaną normalizacją w obrębie 10 badanych instytucji pożyczkowych. Ryzyko braku zgodności dla instytucji pożyczkowych zostało wyliczone dla całego badanego okresu 2015-2021, jednak dane Rzecznika Finansowego dotyczyły okresu 2017-2020. W tym miejscu zasadne jest pytanie jak Doktorantka poradziła sobie z szacowaniem modelu w latach 2015, 2016, 2021, gdy nie dysponowała danymi Rzecznika Finansowego? Uzyskane wyniki badania poza walorami teoriopoznawczymi mają walory aplikacyjne, a zaproponowane modele szacowania ryzyka braku zgodności po odpowiedniej adaptacji mogłyby być zastosowane w innych obszarach konsumenckiego rynku finansowego.

7. Ocena wykorzystanych źródeł przy pisaniu dysertacji

Należy podkreślić, że Doktorantka wykorzystwała szeroką literaturę przedmiotu liczącą 386 pozycji, na którą składa się 166 pozycji zwartych, 114 artykułów w czasopiśmie, 55 pozostałych materiałów, 51 aktów prawnych i innych aktów. Dobór literatury jest poprawny pod względem rodzaju i liczebności oraz poruszanej tematyki takiej jak: obszar ryzyka bankowego i zarządzania nim, w tym ryzyka braku zgodności; regulacje finansowe, w tym regulacje konsumenckie, nadzór finansowy, w tym nadzór bankowy i nadzór UOKiK nad

rynkiem kredytów konsumenckich; etyka na rynku usług finansowych i przejawy jej nie zachowania poprzez nieodpowiedzialną sprzedaż tzw. *mis-selling*; sektor bankowy i sektor instytucji pożyczkowych). Część pozycji bibliograficznych to źródła anglojęzyczne, co oznacza dobre osadzenie rozprawy w piśmiennictwie zagranicznym. Wszechstronny przegląd literatury i badań wtórnych (*desk research*) świadczy o dobrym przygotowaniu do zaplanowania i przeprowadzenia badań własnych (*field research*) w obszarze ryzyka braku zgodności banków na rynku kredytów konsumenckich w Polsce z perspektywy ekonomiczno-regulacyjnej.

8. Wskazanie uwag krytycznych i polemicznych

Mając na uwadze zakres podmiotowy rozprawy (banki komercyjne i instytucje pożyczkowe), a także rzeczywistą realizację badania empirycznego tylko na danych dla instytucji pożyczkowych ze względu na trudności z dotarciem do danych dotyczących banków komercyjnych – tytuł rozprawy w obecnym brzmieniu jest zawężony – a powinien uwzględniać również instytucje pożyczkowe, dla których zgromadzono odrębne dane oraz dokonano identyfikacji 12 zmiennych dla oceny ryzyka braku zgodności, w przeciwieństwie do banków, gdzie zidentyfikowano 8 takich zmiennych. Bardziej precyzyjny tytuł rozprawy mógłby brzmieć następująco: „*Ryzyko braku zgodności banków komercyjnych i instytucji pożyczkowych na rynku kredytów konsumenckich w Polsce – ujęcie ekonomiczne i prawne*”.

Doktorantka nie ustrzegła się również nieścisłości przy opisie wielkości rynku kredytów konsumenckich w Polsce w latach 2015-2021. Należy bowiem odróżnić sprzedaż roczną kredytów od wartości łącznych zobowiązań z tytułu kredytu konsumpcyjnego (wartość bilansowa brutto kredytów konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych). W tabeli 3.1 (s. 152) błędnie zatytułowanej, bo wskazującej na kredyty udzielone przez banki dla gospodarstw domowych, a w rzeczywistości dane te dotyczą tylko kredytu konsumpcyjnego, Doktorantka przedstawiła wartość zobowiązań z tytułu kredytu konsumpcyjnego, a nie ich roczną sprzedaż, pomimo dostępu do danych o sprzedaży w raportach KNF o sytuacji banków za lata 2015-2021 (2015 r.: 77 mld zł; 2016 r. 78 mld zł; 2017 r. 82 mld zł; 2018 r. 84 mld zł; 2019 r. 88 mld zł; 2020 r. 67,1 mld zł; 2021 r. 84,3 mld zł). Ta sama uwaga dotyczy SKOK-ów w tabeli 3.2 i raportów KNF pt: *Informacja o sytuacji spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych*. W przypadku instytucji pożyczkowych (tabela 3.3) na podstawie danych BIK została zaprezentowana roczna sprzedaż konsumenckich pożyczek pozabankowych (brak danych o portfelu pożyczkowym). Mając dane o rocznej sprzedaży banków, SKOK-ów i instytucji

pożyczkowych Doktorantka mogłaby pokusić się o określenie udziałów rynkowych i znaczenia poszczególnych typów instytucji na rynku kredytu konsumenckiego.

Ponadto Doktorantka nigdzie w swojej pracy nie opisała sektora pozabankowych instytucji pożyczkowych zaliczanego do równoległej bankowości (*shadow banking*), w tym regulacji dotyczących tego sektora, szczególnie po 2015 r., gdy uległy one istotnej zmianie pomimo, że są one przedmiotem zainteresowania Doktorantki i ostatecznie na podstawie danych z instytucji pożyczkowych zostało przeprowadzone badanie empiryczne dotyczące ryzyka braku zgodności na rynku kredytów konsumenckich.

Kolejna uwaga polemiczna dotyczy pominięcia ważnego segmentu na rynku kredytów konsumenckich, jakimi są pośrednicy kredytu konsumenckiego. W związku z charakterem produktów kredytowych i pożyczkowych to właśnie pośrednicy kredytowi są na pierwszej linii kontaktu z klientem, oni wypełniają obowiązki informacyjne na etapie przedtransakcyjnym i transakcyjnym, wynikające z ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. 2011 nr 126 poz. 715 z późn. zm.), a przez to materializacja ryzyka braku zgodności może być efektem ich działania lub zaniechania działania. Również instytucje pożyczkowe korzystają z pośredników kredytowych jako kanałów dotarcia ze swoją ofertą do finalnych klientów, a więc ryzyko braku zgodności pośredników kredytu konsumenckiego może wpływać na ryzyko braku zgodności instytucji pożyczkowych.

9. Konkluzja

W przypadku oceny rozprawy doktorskiej fundamentalne znaczenie ma wykazanie, że Doktorant w sposób oryginalny rozwiązała postawiony problem naukowy, posiada ogólną wiedzę teoretyczną w danej dyscyplinie, a także posiada umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Biorąc pod uwagę moją ocenę rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Palecznej-Sareńczy zawartą w poszczególnych punktach niniejszej recenzji, a także uwagi polemiczne i krytyczne **uważam, że recenzowana rozprawa doktorska mgr Magdaleny Palecznej-Sareńczy spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim tzn. *prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydatki w dyscyplinie ekonomia i finanse, a jej przedmiotem jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego na podstawie przeprowadzonych samodzielnie badań własnych.***

W związku z tym wnioskuję o dopuszczenie recenzowanej rozprawy do publicznej obrony.

